

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibvs Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

2 Quomodo possessor bonae fidei restituere debeat.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

quod violata fuerit distributiva iustitia, sed non præcisè ex violatione iustitiæ distributivæ, sed quia vna cum iustitiæ distributivæ violata fuerit etiam commutativa. Verbi gratia, Titio militi Imperator belli ex præda, & spoliis erat quatuor daturus, & non dedit nisi duo, debet restituere ex suo alia duo, quia iustitiæ commutativam in distribuendis spoliis violavit: nam Titio, habitâ ratione meritorum, & laborum quatuor debebantur. Simili modo, quando Respublica, vel Princeps plus oneris, & laboris vni cui, quam alteri imponit, non solum contra iustitiæ distributivam facit, sed etiam contra commutativam, eod quod plus exigit ab vno, quam deberet. Item ij, qui in electionibus digniori posthabito, minus dignum eligunt, iuxta aliquorum sententiam restituere digniori coguntur: non eo præcisè, quod iustitiæ violant distributivam, sed quia faciunt contra commutativam; quia digniorem præferre deberent: de qua sententia inferius erit dicendum.

Sexto quaeritur, Quid propriè sit restituere? S. Thomas 2. 2. *quæst. 62. art. 2.* Restituere, inquit, est, aliquem in possessionem, vel dominium rei suæ iterum statuere. Nominè domini intelligitur ius & facultas, quâ quis potest aliquid statuere de re, quam possidet. Item facultas, quâ quis potest vti, vel frui, vel retinere, vel custodire rem, quam habet. Unde hoc loco vocat S. Thomas dominum, non solum eum, qui verè dominus rei est, sed etiam eum, qui licite rem alienam habet, ac possidet; hoc est, qui voluntate domini rem habet apud se. Huiusmodi sunt Depositarus, Commodatarius, Conductor, Colonus, Inquilinus, & qui precario rem habet, & creditor, cui à debitore pignus est datum. Quare positi ratione intelligitur Fructuarius, Vltimus, Emphyteoticarius, Feudatarius, Superficiarius; quia horum quilibet quamvis rei proprietatem non habet, habet tamen ius in re a dominio separatum.

Obicies, huiusmodi definitione non comprehendit omnem restitutionem: nam cum quis vi, vel clam rem alienam possidet, si à possessione deiectus fuerit, restituitur ea secundum leges, & iura; & tamen ea a dominio, nec ius in re habet. Emptor, qui rei conductæ mercedem reddit, non dicitur restituere, & tamen Venditor, & Locator restituitur, & reponitur in ius, quod prius habebat. Tertio, qui mutuum pecuniam accepit, non dicitur restituere, & tamen eum, à quo accepit, in suo pristino iure constituit. Quarto, Depositarus, Commodatarius, Conductor, & qui precario rem habet, dominum in suum ius reponit, & restituere dicitur, & tamen non reddit iniuste ablatam, sed licite acceptam. Ad hæc omnia respondeo, restituere, ut antea dixi, propriè, & strictè sumptum, idem est, quod iniuste ablatam reddere. At verò in præsentis loco iustus, & iustus accipitur verbum restituendi prout est idem, quod reddere acceptum, siue ablatum; immo prout est idem, quod soluere pretium, siue mercedem, siue pecuniam aliquo iure debitam.

Quo modo possessor bonæ fidei restituere debeat.

CAPVT II

DICENDVM est deinceps, qui sint, qui restituere iure coguntur, vbi explicabitur, quo modo possessor bonæ, aut malæ fidei restituere debeat.

Primo itaque quaeritur, Quâ ratione possessor bonæ fidei restituere ipso iure compellitur? Sciendum est, in præsentis loco possessorem bonæ fidei dici eum, qui bonâ fide putat se dominum esse rei, quam possidet, cum tamen non sit. Unde possessor bonæ fidei rem habet alienam ex aliqua iusta causa, quam Titulum Iurisperiti vocant. Erunt apud Leges sunt Tituli, Pro donato, Pro dote, Pro emptore, Pro herede, Pro soluto, Pro legato, Pro suo, & his similia.

Pro Emptore, Verbi gratia, dicitur possidere, qui rem alienam bonâ fide emit à iure. Pro donato, vel legito possidet, qui rem alienam habet, quam bonâ fide putavit sibi legatam, vel donatam à vero domino rei.

De huiusmodi igitur possessore bonæ fidei, primâ quaestio est apud Iurisperitos, an possessor bonæ fidei fructus naturales faciat suos? De qua quaestione Angelus in *verbo Fructus num. 2.* Siluester eodem *verbo num. 20.* & *verbo Restitutio, quæst. 7.* Rosella in *verbo Restitutio. 7. num. 19.* Tabienfis in *verbo Fructus, quæst. 2.* Armilla eod. *verb. numer. 2.* Conarr. *lib. 1. variarum resolutionum, cap. 3. num. 6.* Glossa in *l. Et ex diverso, ff. de Rei vind.* & alia Glossa in *Institut. de Rerum diuis. §. Si quis à non domino.* Gabriel in *4. distin. 15. quæst. 3. ar. 3. Proposit. 2.* Panormitanus & alij in *cap. Grauis de resit. spoliat.*

In hac re Couarruias, & alij putant Veteres Iurisperitos diuina sensisse. Nam Pomponius in *l. Fructus, ff. de Vfur.* sic ait: [Fructus percipiendo vxor, vel vir ex re sibi donata suos facit illos tantum, quos suis operis acquirierit, veluti ferendo: nam si pomum deceperit, vel ex syua ceciderit, non fit eius: sicut nec cuiuslibet bonæ fidei possessoris; quia non ex facto eius is fructus nascitur.] quibus verbis insinuat bonæ fidei possessorem suos non facere fructus naturales, qui ex re ipsa proueniunt; sed tantum eos, qui industriales dicuntur, quos videlicet percipit bonæ fidei possessor industria sua, ex suo facto, & suis operis, & cultura. Idem docet Iulianus in *l. Qui sit, vers. In alieno, ff. de Vfur.* Idem etiam Caius in *l. Pecuniam, ff. de Vfur.* vbi dicit: [In pecuniam fructu etiam factus est, sicut lac, & pilus, & lana. Itaque agni, & hœdi, & vituli, statim pleno iure sunt bonæ fidei possessoris, & fructuarij.] Idem tradit ipse Caius in *l. Acquiritur, vers. De iis autem seruis, & l. Seruis, ff. de Acquirend. rer. dom.* Idem quoque Pomponius in *l. Liber homo, ff. eod. titul.* ponit tres casus, quos explicat Glossa. Primus est: Possidebas seruum meum bonâ fide: hic seruus emit rem ex re tua, vel opera sua, tibi acquiritur. Secundus, emit rem non ex re tua, nec ex opera tua: mihi acquiritur, nõ tibi. Tertius, Liber homo bonâ fide à te possessus emit rem non ex re, nec ex opera sua: sibi acquiritur. Vlpianus *idem in l. Qui bona, ff. de Acquirend. rer. dom.* sic ait: [Qui bonâ fide alieni serui, siue seruis alienis est, siue liber homo, quidquid ex re eius, cui seruit, acquiritur, et acquiritur, cui bonâ fide seruit. Sed & si quid ex operis suis acquirierit, simili modo ei acquiritur: nam & opera quodammodo ex re eius, cui seruit, habentur; quia iure ei operas exhibere debet, cui bonâ fide seruit.]

Quibus legibus significatur manifestè, possessorem bonæ fidei sibi acquirere fructus perceptos ex seruo alieno, vel libero homine bonâ fide possesso, si fructus existant, vel ex operis serui, vel ex re, quam gerendam possessor seruo commisit, non tamen facere suos, si fructus sint ex re donata seruo, vel ex hæreditate accepta, & acquisita seruo, vel ex alia iusta causa. Et idem de iure videtur Iulianus Imperator *Institut. Per quas personas nob. acquirit. §. Idem placet.*

At contra hos sentire videtur idem Paulus in *l. Bona fidei, ff. de Acquir. rerum dom.* vbi sic ait: [Bonæ fidei emptor non dubiè percipiendo fructus ex aliena re, suos interim facit, non tantum eos, qui diligentia, & opera ipsius proueniunt, sed omnes, quia quod ad fructus atinet, loco domini penè est.]

Hanc legum repugnantiam conciliat Glossa in *l. Fructus percipiendo, ff. de Vfur.* Possessor, inquit, bonæ fidei, si habeat titulum, facit fructus suos, tum naturales, etiam non consumptos, tum industriales, & ita interpretatur *Leges Bonæ fidei, ff. de Acquirend. rerum dom.* quæ est Pauli. Si vero non habeat titulum, industriales facit suos, naturales verò quatenus consumpsit, & nondum consumptos, non facit suos: & ita intelligit *legem Fructus, ff. de Vfur.* quæ est Pomponij, & alias *Leges Vlpiani, Caij, & Iuliani.*

Sic etiam soluit Couarruias *lib. 1. variarum resolu-*

tionum, cap. 3. numer. 6. ubi ait, sic cum Glossa communiter sentit Iuriconsultos, & Panormitanum, & alios Canonici Iuris interpretes. *cap. grauis, de restit. spoliat.* ut videre est apud Ioachimium in *Instit. de Rerum diti. §. Si quis à non domino.*

Alij Iurisperiti antiquiores docent, possessorem bonæ fidei fructus industriales facere suos, videlicet si tantidem æstimetur cultura, & cura eius, quanti valent fructus: tunc enim facit suos, propter culturam, & curam suam: nam impensas, & operas suas fructibus compensat, naturales vero non facere suos. Hæc isti.

Qui quidem secuti videntur sententiam veterem Pomponij; Caij, Vlpiani contra opinionem Pauli. Unde dicunt Leges *suprà citatas* esse sibi contrarias, quia sunt Iuriconsultorum contraria sententiam. Pomponius enim, Caius, Iulianus, & Vlpianus sentierunt; possessorem bonæ fidei solum industriales fructus facere suos. Paulus verò sentit suos facere omnes fructus, siue naturales, siue industriales. Angelus, Siluester, Tabienus, & alij Theologi dicunt in hac re Iuriconsultos de foro iudiciali locutos fuisse.

Mea sententia est hæc: Leges non esse sibi inimicem hac in parte contrarias, quia verbis tantum, non sensum contrarium habent. Duobus modis soluitur eiusmodi repugnantia. Primo, si dicamus, mentem Pauli esse, ut possessor bonæ fidei faciat fructus suos, non tantum eos, qui diligentia, & opera eius prouenerunt, sed omnes etiam, qui cura, cultura, ac opera alterius exstiterunt: quod exemplis declarauit idem Paulus, cum ait, in *l. Bonæ fidei suprà citata.* ouium fetus in fructu esse, & ideo ad bonæ fidei emptorem pertinere, etiam si prægnantes venierint, & lac quoque quamuis plenis uberibus venerint: quasi dicat, bonæ fidei emptorem facere suos fructus, qui diligentia, & opera alterius prouenerunt. Secundo modo, soluitur prædicta legum repugnantia, dicendo, Paulum, cum ait, possessorem bonæ fidei suos facere fructus omnes, ita ut naturales etiam comprehendisse videatur, solum significare, eiusmodi possessorem bonæ fidei suos facere fructus etiam naturales, videlicet quos bonæ fidei consumpsit ante litem contestatam, & antequam sciret rem, quam possidet, esse alienam; ita ut suos fecerit consumptione, non autem exstantes, & nondum consumptos. Pomponius verò, Vlpianus, Iulianus, & Caius, cum dicunt possessorem bonæ fidei industriales fructus facere suos, non item naturales, nil aliud docere volunt, nisi, fructus naturales adhuc exstantes, & non consumptos, quoniam ex re ipsa possessa existunt, & propterea quamdiu existant, domini sunt, non possessoris. Vide Iulianum Imperatorem *Instit. de Rerum diuision. §. Si quis à non domino.* [Si quis à non domino, quem dominum esse crediderit, bonæ fidei fundum ement, vel ex donatione, aliave qualibet iusta causa æque bonæ fidei acceperit, naturali ratione placuit, fructus quos perceperit, eius esse pro cultura, & cura.]

Theologi autem, Angelus, Rosella, Siluester, & alij *locis suprà citatis*, simpliciter, & breuiter respondent, secundum conscientiam possessorem bonæ fidei, fructus naturales, siue ex titulo, siue absque titulo possideat, si exstent, non facere suos: si consumpsit, ipsa consumptione sibi acquirere, ita ut nihil restituere debeat, nisi id, in quo factus est ditior; quia nec possidet, nec malâ fidei delicti possidere. Ceterum de fructibus industrialibus tantundem detrahet, quanti æstimanda est opera, & cura in eam rem adhibita.

Quæres, An eodem modo possessor bonæ fidei fructus ex re aliena faciat suos, quo fructuarius? Respondeo, possessorem bonæ fidei, quod attinet ad perceptionem fructuum differre à fructuario. Primo, quia bonæ fidei possessor lucratur sibi fructus, à quo eumque percepti fuerint: fructuarius verò non acquirit sibi fructus, nisi perceperit: percepisse autem intelligitur, cum vel ipse, vel alius nomine ipsius collegerit, aut decerpserit, etiam si in horreum nondum sine

reconditi. *l. Si usufructuarius. ff. Quomodo modum usufructus amittatur.* & ibi Baldus. Quod si qui fructus casu, vel ob inattentiam, siue vilo hominis adminiculo in terram deciderint, fructuarij non sunt, quod Baldus censet, nisi casu decidentes amouent, vel recondiderint in horreum. Secundo, differt, quod fructuarius omnes fructus lucrificatur, tum naturales, tum industriales, siue consumptos, siue exstantes, quod etiam ad suos heredes transmittit, modò eos perceperit. *l. Si pendentes. ff. de Usufructu.* & *l. Fructus pendentes. ff. de Rei vendit.* At possessor bonæ fidei industriales tantummodo fructus sibi acquirit, si tantidem æstimetur cultura, & cura ipsius, quanti fructus: naturales verò exstantes non facit suos. *l. Fructus. ff. de Usufructu.* & propterea à domino peti possunt vna cum re: ipsa actione, quæ dicitur vendicatio rei, quæ quis petit rem suam à quolibet possessore. Consumptos verò ipsa consumpti ones quia bonæ fidei consumpsit. Et ideo Iulianus Imperator *Instit. de Rerum diuision. §. Is vero, si ait: l. Is vero, ad quem usufructus fundi pertinet, non alter fructuum dominus efficitur, quam si eos ipse perceperit.* Et ideo licet maritus fructibus, nondum tamen perceptis decedent, ad heredes eius non pertinent, sed domino proprietatis acquiruntur. Sic ille.

Quod duplici ratione probatur. Primo, quia fructus pendentes, non solum à solo separari per se non censentur, sed pars fundi iudicantur. *l. Fructus pendentes. ff. de Rei vendit.* Secundo, quia usufructus est seruitus personalis, & vna cum persona extinguitur, & definit. *l. Fructus. ff. de Usufructu.*

Secundo quæritur, Quando possessor bonæ fidei, debeat restituere fructus rei alienæ possessæ: De hac questione Angelus, Rosella, Tabiena, Siluester, Armilla *locis suprà citatis*, Gabriel in *ad distinctiones, quæst. 3. articulus, sub 5.* Covarr. *variarum resolutionum, cap. 3. numer. 6.* Innocentius, & Panormitanus in *cap. Grauis, de restit. spoliat.*

Communis est sententia, quam habet Glossa in *l. Et ex diuerso, in verbo Non habendam. ff. de rei vendit.* Possessorem bonæ fidei naturales fructus, si existant, restituere domino debere, quia eos non fecit suos interim dum non consumpsit, & vendicari potest à domino, sicut & res ipsa. Glossa in *Instit. de offic. Iudicis, §. Et si in rem, in verbo. Verum ipsam,* & alia Glossa prædicta in *l. Et ex diuerso, ff. de Rei vendit.* & Glossa in *cap. Grauis, de Restit. spoliat.* Si verò consumpsit, non debet restituere nisi quantum est factus ditior ex eis, idque tunc debet conditione siue causæ, non vendicatione rei, cum nihil habeat ex eis, nec dolo fecerit, quo minus dominum haberet. Glossa in *l. Et ex diuerso, modo citata.* Industriales verò fructus perceptos, & exstantes ante litem contestatam non debet restituere, sed cogitur officio Iudicis, non rei vindicatione reddere, quia eos fecit suos: recipiet verò officio Iudicis tantundem, quantum industria & cultura meretur. Consumptos restituere nullo iure compellitur, quia eos fecit suos, & sine dolo consumpsit ante litem. Post litem verò motam cogitur restituere industriales omnes fructus, siue exstantes, siue consumptos. *l. Certum, cap. de Rei vendit.* Et ratio huius est, quia incipit esse malæ fidei possessor, quod attinet ad fructus, post litem contestatam, ut ait Glossa *ibidem.* Panormitanus in *cap. Grauis, de Restit. spoliat, numer. 6.* hunc in modum respondet. In casibus, in quibus possessor bonæ fidei fructus non fecit suos, si existant, debet restituere vendicatione rei: Si verò sunt consumpti, & factus est locupletior, tunc tenetur restituere conditione siue causæ, per *Legem Si me, & Titium. ff. Si certum petatur.* Si verò non esset effectus locupletior, tunc non tenetur, quia non possidet, nec dolo debet possidere, nec rem suam consumpsit, facti lex *Si me, & Titium. ff. Si certum petatur.* Et legitur, & notatur in *cap. Aduersario, de exception.* & hoc procedit etiam in naturalibus, ut notatur in *locis præallegatis,* & per Innocentium, in *cap. In litteris, de restit. spoliat.*

In casibus vero, in quibus possessor bonæ fidei fructus facit suos, quod est regulare in industrialibus, dicendum est, quod si existant, tunc tenetur Iudicis officio, non rei vindicatione, ex quo fructus fecit suos, & in Iudicio æquum, & bonum habet locum, ex quo petuerunt ex re mea, argumento. *l. Si ex me. C. Titium praallegata*: Si verò sunt consumpti, tunc, ut dicit Glossa in dicta lege *Et ex diverso*, non tenetur ad restitutionem, etiam si factus sit ditior, & locupletior, & hoc in industrialibus: eos enim lucratur propter culturam, & curam, *Institut. de Rerum diuision. §. Si quis à non domino*. Secus in naturalibus, quia ad estimationem illorum tenetur, si factus est locupletior. Ita communitè tenent Glossa Iuris communis in dicta *l. Et ex diverso*, & Glossa *Institut. de officio Iudicis*, & alia *Institut. de Rerum diuision. §. Si quis à non domino*, & communitè Doctores tenuerunt illas Glossas, sic Panormitanus, qui paulò ante dixerat: Possessor bonæ fidei semper sine titulo facit fructus industriales suos, & naturales in quantum eos consumpsit: sed naturales non consumptos non facit suos, ut in lege *Fructus. ff. de Vsur. ut vult Glossa in l. Et ex diverso. ff. de Rei vendic. & in Titul. de Rerum diuision. §. Si quis à non dom. & Innocentius capit. In litteris. de Restitutione spoliatior. Si verò habuit titulum, tunc facit omnes suos, etiam naturales non consumptos. Et ita debet intelligi *Lex Bonæ fidei. ff. de Acquir. rerum domin. & hoc placuit Oldrado, Iacobo de Arena, & Bartolo*, quos communitè sequuntur hodie moderni; licet Glossa, & antiquiores communitè dixerint, quod naturales nunquam possessor bonæ fidei faciat suos. Hactenus ex Panormitano.*

Hæc tamen omnia locum habet in foro Iudiciali. Secundùm conscientiam verò, ut docent Angelus, Rosella, Siluester, Tabiena, Armilla in locis supra citatis, fructus in vniuersum, tum naturales, tum industriales, sive ex titulo, sive absque titulo possideantur, si existant, sunt restituendi domino, verum ita, ut possessor bonæ fidei possit detrahere tantundem quanti estimatur cultura, & cura adhibita in fructibus, sive naturalibus, sive industrialibus. Si verò consumpti sunt, tunc possessor bonæ fidei debet solum restituere id, in quo factus est locupletior ex eis, puta quia rem donatam vendidit, & pretium habet, vel tantundem de suo fuisset consumpturus, vel aliquid emit, quo patrimonium suum auxit. Vnde in hac parte cum conscientia conueniunt Leges quoque Ciuiles, videlicet, *Lex si à re. §. Fructus. C. Lex Sed est Lex. §. Consuluit. C. l. Item ventur. §. Præter hac. vers. Eos autem. C. Lex item illud in fine. ff. de Petit. hereditat. Et ratio naturalis id probat. Nam si fructus existant, domini sunt, non possessoris, res enim suo domino fructificat, quare sicut rem suam dominus iure potest petere vindicatione rei, sic etiam fructus existantes, quia comitantur rem, cuius sunt fructus: Ergo possessor eos debet restituere secundùm conscientiam, quia sibi eos lucratus non est. Si verò fructus sunt consumpti bonæ fidei, & in nullo factus est ditior, nihil cogitur restituere, quia nec rem habet, nec dolo desit possidere, nec aliquid ex re nunc possidet. Quare si absque culpa sua rem, vel fructus suos amisit, restitutionis reus non est: quod si in aliquo factus est locupletior, eadem ratio naturalis præcipit, ut id restituat, quia in eo adhuc tanquam in effectu, sine fructu res manet. Cetera quæ Iurisconsulti tradiderunt, ad forum Iudiciale pertinent.*

Quæres, quomodo hæc duo inter se cohereant, videlicet possessorem bonæ fidei fructus facere suos, & nihilominus restituere debere aliquando quidem vindicatione rei, aliquando conditione ex lege, vel sine causa, aliquando officio Iudicis? Ratio dubitandi est, quia si fructus facit suos, ergo eos sibi lucratur. Quomodo igitur eos restituere cogitur? Respondeo, Iura, & Leges quandoque dominum vocare eum, qui est aliquan-

do rem ipsam possideat, eam tamen reddere Iure compellitur: nam hæres in diem, vel sub conditione hereditatem restituere rogatus, licet die, vel conditione pendente, hereditatis dominus sit, eam tamen post diei, vel conditionis euentum restituere debet: & apud maritum dominium dotis rectè esse dicitur, quamuis soluto matrimonio eam mulieri, vel hæredibus eius restituere cogatur. Ita fructus simulatque à solo separati sunt, sicut possessoris bonæ fidei, in eiusdem dominio esse dicuntur. Verùm sub conditione restituere compellitur, videlicet si eos ante litem contestatam, vel antequam scierit esse fructus rei alienæ, non consumpsit. Vnde Paulus in lege *Sequitur. §. Lana. ff. de Vsufructibus*, merito dixit: [Lana ouium furtiuarum, si quidem apud furem deponsa est, vsufructu non potest: Si verò apud bonæ fidei emptorem, contra: quoniam in fructu est, nec vsufructu debet, sed statim emptoris sit. Idem in agnis dicendum est, si consumpti sint, quod verum est.] Sic ille. Vbi explicare videtur quomodo fructus bonæ fidei percepti, sicut possessoris: ait enim eius fieri, si consumpti sint, ac proinde quoad eos bonæ fidei possidet, potest nunc suo donare, vendere, alienare, consumere, aut quicquid velit de illis statere. Quare si consumpsit ante litem motam, restituere non cogitur estimationem illorum: at si forte litem intentatæ tempore, vel cum nouerit esse rei alienæ fructus, casus contingat, ut salui existant, in restitutionem venient, & tamen eos iam fecerat suos, videlicet sub conditione, nisi tempore litem contestatæ salui essent. Consumpti verò facti sunt possessoris, absolute, & irrevocabiliter.

Sciendum itidem est, possessorem bonæ fidei si fructus, sive naturales, sive industriales continuo triennio bonæ fidei possiderit, eorum plenum, & irrevocabile dominium acquirere per vsufructum: nam ut ceteræ res mobiles, ita etiam fructus à solo separatos continuo triennio vsufructu. Paulus ait in *l. Sequitur. §. Fructus. ff. de Vsufructibus*, ubi dicit: [Fructus, & parvas ancillarum, & foetus pecorum, si defuncti non fuerint, vsufructu possunt.]

Tertiò quæritur, An possessor bonæ fidei debeat restituere fructus perceptos ex re, quam ex sua cura, & opera meliorem reddidit ante litem contestatam? De hac questione Covarruias libro primo *Variarum resolutionum. capitul. 8. numer. 8. versicul. Quid igitur in bonæ fidei*, ubi dicit, apud suprema Hispaniarum tribunalia admitti solitarii huiusmodi fructuum compensationem in hunc modum, ut si estimatio meliorationum excedat fructuum à possessore perceptorum summam, quod superest, actor ei soluat: at si fructus exsuperent meliorationum pretium, talem excessum possessor actori reddat, habitâ ratione fructuum post litem contestatam perceptorum, & admilla compensatione, & id probati ex *l. Sumptus. ff. de rei vendic.*

Quartò quæritur, Quid nomine fructuum Iura, & Leges intelligant? Respondeo, nomen fructus esse nomen generis, quo significantur ea omnia, quæ terra gignuntur, & proprie comeduntur: atque eius duæ sunt species, quarum una, frugum appellatione significatur, nimirum, vel frumenta, quæ arista clauduntur, ut triticum, hordeum: vel legumina, quæ minutæ fruges dicuntur: hoc est, quæ non arista, sed siliqua continentur, ut faba, cicer, lupinus. *l. Frugem. ff. de Verbor. signific. Altera generis sui nomen retinet, & quicquid præterea natum pertinet ad hominum alimentum, complectitur, ut vinum, oleum, & arborum buccæ: item fernum, arund, silua cadua. Postea verò fructuum appellatio generaliter ad omnem rei corporalis, & incorporalis proventum relata est. Vnde mercedes rerum quæ locati solent, & omnes res, ex quibus commodum, vel emolumentum aliquod percipitur, fructuum nomen obtinent. *l. Videamus. C. l. vltima. ff. de Vsur. C. l. Mercedes. C. l. Ancillarum. ff. de Petit. heredit. Ut pensiones à colotis, vel inquilinis perceptæ, operæ seruorum, vecturæ nauium,**

vel iumentorum, omnes nem actiones, & iura, si qua in se nactus est possessor. *l. Illud quoque. ff. de pecu. hered. Fructus quoque appellatione continentur id etiam, quod interest cuiusque. l. Loci corpus. §. In confessoria. Et l. Si forte. §. vltim. ff. de Rei vendicat. vnde cum agitur in rem, fructuum nomine continentur utilitas sive ex fructu, sive ex usu proveniens. *l. cum in rem. ff. de rei vendic.**

Animadvertendum autem est, fructus intelligi qui supersedunt deductis impensis, quae sunt gratia quaerendorum colligendorum, & conservandorum ipsorum fructuum. *l. Si a patre, vel a domino. §. Fructus. ff. de Pecun. hered. Et l. Fructus. ff. Solutio matrimonio.* Deduci etiam debent iusti sumptus, qui facti sunt in re. *l. in fundo. Et l. Sumptus. ff. de Rei vendicat. Et l. i. ff. de Fructibus, Et litium expensis.* Detrahatur item iusta aestimatio laboris in fructibus colligendis, vel ipsius rei cura, & administratione. Innocentius, & Panormitanus *c. Consequens, de Vfuris.*

Quinto quaeritur, Quotuplices fructus rei sint secundum Leges, & iura? Respondeo, communiter, fructus duplices esse, Naturales, & Industriales, Naturales sunt, qui beneficio naturae principaliter, non diligentia, & opera hominis proveniunt, ut arbores, poma, lac, pins, lana agni, herbi, vituli, equuli, sterculi. *l. Fructus. ff. de Vfuris, Et Institut. de Rerum division. §. v. verò ad quem,* sterculi dicti sunt à sua Industriales Iuctus sunt, qui principaliter requirunt diligentiam, culturamque hominis, quae nisi continuè interueniat, natura nihil operatur. *l. Bona fidei. ff. de Acquirend. rerum domino.*

Barolus autem in *l. Et ex diversis ff. de Rei vendicat.* & Baldus in *l. 1. c. de Fructibus, Et Litium impen.* Paulus, Cinius, Petrus in *l. Certum. C. de Rei vendicat.* Panormitanus & alij in *cap. Grav. de Restitutioe spoliatorum,* docent esse tertiam speciem fructuum, quos Cuius appellam, & hos definiunt esse, qui neque sponte nascuntur, nec ex tacto hominum, sed iure proveniunt, ut mercedes ex locatione eorum, & vectura navium. Sed iuxta Pomponium in *l. Fructus, de Vfur.* & alios, Iuriconsultos, duae sunt tantum species fructuum; quia utique omnes fructus, qui non solà natura & sponte nascuntur, quisque sine cultura, & opera hominum percipi non possunt, industria hominum provenire dicuntur, ut mercedes ex locatione rerum, & vectura navium, vel iumentorum: nam ex facto eorum qui locant, aut vendendum aliquid accipiunt, percipiuntur.

Secundo, Distinguntur fructus: nam alij dicuntur pendentes, alij percepti, alij, qui percipi poterunt: alij futuri. Pendentes fructus sunt, qui iam nati, & formati sunt, sed nondum collecti ex arboribus adhuc pendunt, & fundo, ac solo adhuc cohaerent. Vnde Caius Iuriconsultus in *l. Fructus. ff. de Rei vendicat.* scribit, fructus pendentes quasi partem fundi esse, cum dicit: [Fructus pendentes, pars fundi videntur.] Nam, & cum fundus alienatur, ad eum, ad quem fundus transit, pendens fructus eius attinet. Et in *l. vltima. §. vltim. ff. de Huius, qua in fraudem creditor. habetur,* vnam quandam rem esse fundum, nec eum, qui tempore hyberno habuerit fundum, centum, si sub tempore messis vindemiarum fructus vendere possit decem, eum habere duas res, id est, fundum, centum, fructus decem: sed vnam rem habere, id est, fundum centum, & decem, sicut is quoque vnam rem habet, qui separatim solum aedium vendere possit. Idem habetur *l. In lege Falcidia. ff. Ad legem Falcidiam. Et l. Si servus communi. §. Locati. ff. de Furtis.* Vnde in Legato bonorum immobilium, fructus mortis tempore pendentes legati censentur. Contra verò legatis bonis mobilibus, minime legati censentur. Barolus in *dicta l. In lege Falcidia. Speculator in titu de Fructibus, Et interesse. §. i. versic. Sed potest.* Quae sententia in venditione, donatione, permutatione mobilium rerum, vel immobilium, aliisque

similibus Iuris articulis locum habet. Nam cum fructus pendentes res immobiles sunt, inter mobiles numerari non possunt. Vendi itaque, permutari, donari, & legari poterunt eorumque venditio ita fieri debet, ut venditor emptorem venditos fructus pendentes legere, & percipere patiatur. Quod si prohibeat, aduersus eum petentem pretium exceptio datur, si ea pecunia, de qua agitur, non pro exrepetatur, quae venit, neque tradita est. *l. Qui pendentes. ff. de Aditionibus empti, Et venditis.* Item fructus pendentes possunt pignoris, vel hypothecae nomine obligari. *l. Ex quo non. ff. de Pignoriis.* Insuper inter res hereditarias tempore mortis numerantur, & ex his pretiofiorum hereditatem fieri, dicit Papinianus in *dicta lege In lege Falcidia.*

Quaerens, quinam si uinum pendens nomine intelligantur? Solum fructus intelliguntur, qui adhuc suspensissimi arborum haerent. Accutius in *l. Si pendentes. ff. de Vsfuctu.* videtur sentire, alios dici pendentes, alios stantes: pendentes, qui arboribus haerent, ut poma: stantes, qui recti sunt, ut leges. Verus tamen est, eosdem dici fructus pendentes, & stantes, ut colligitur ex *l. Dignorum. §. Inter dum. ff. Solutio matrimonio.* ubi habetur, maritum nihil retinere, si mulier stantibus fructibus fundum retineat. Et in *l. Si apes. ff. de Furtis,* dicitur, colonum, qui namis colit, acturum furti, cum eo, qui fructus stantes furtiuit.

Percepti fructus dicuntur simul atque collecti, & à solo separati sunt, licet adhuc humi, & subditi taceant, nondum in horreum, vel cellam reconditi. *l. Si vsfuctuarius messem. ff. Quibus modis vsfuctus amittatur, Et l. Qui scit. ff. de Vfur.* humifino, ut fructus statim, ut percepti sunt: quoquo modo à solo separati fuerint, pertinent ad possessorem bonae fidei. At, ut supra dixi, fructuarius non aliter percipere videtur, quam si ipse, vel alius nomine eius percipere, in *dicta l. Qui scit. ff. de Vfur. §. Preterea.* Vnde si iure colligantur, & à solo separantur; fructuarius non dicitur percipere: & ideo fur non fructuarius, sed proprietario conditione tenetur. *l. Si fur. ff. de Vsfuctu.* Item si à nullo collecti fuerint, sed vltro, & per se deciderint, non censentur percepti à fructuario. *l. Si vsfuctuarius messem paullo ante cecidit.*

Fructus qui percipi poterunt proprie, & vere dicuntur hi, quos diligentissimus quisque paterfamilias, quo alius diligentior non est, percipisset, sed lata, aut leui culpa percipi sunt.

Sexto quaeritur, An partus ancillarum fructuum nomine continentur. Fuit verus quaestio inter Iuriconsultos. An partus ancillae in fructu continentur. Vnde Cicero *libra. de Finibus bonorum, Et malorum,* sic ait: [An partus ancillae in fructu sit habendus, dissentit inter principes civitatis Publ. Sexuolam, Maniliam, ab hisque Marcus Brutus dissentit: quod & acutum genus est, & ad vltus civium non inuide.] Sic ille. Vlpianus in *l. Vetus. ff. de Vsfuctu.* [Vetus, inquit, quaestio fuit, an partus ancillae ad fructuarius pertineret: Sed Bruti sententia obtinuit, fructuarius in eo locum non habere: nec enim in fructu hominis homo esse potest: hac ratione nec vsum fructum in eo fructuarius habebit.] Ita Vlpianus, Manilius, & Sexuola, ancillae partum in fructu haberi voluerunt: eo quod in ceteris animalibus foetus in fructu numeratur, ita ancillae partus. Hanc sententiam secutus esse videtur postea Paulus Iuriconsultus in *l. Paulus. ff. de Vfur. Et in l. Paulus. ff. Ad legem Falcidiam.* Sed Bruti sententiam secutus fuit Papinianus in *l. Deducto. §. Hereditatem. ff. ad Senatusconsultum Trebelli.* Vlpianus in *l. Mulier. §. Sed enim. ff. eodem titulo. Et in l. Vetus fuit. ff. de Vsfuctu.* & Catus in *l. In peculium. ff. de Vfur.* & Iustinus Imperator *Institut. de Rerum diuis. §. In peculium.* Ratio eorum fuit; quia absurdum est, hominem in fructu esse, etiam omnes fructus rerum natura hominum gratia comparauerit.

Hanc veterum Iuriconsultorum sententiam quidam Theologi non bene intelligentes, facile, & breuiter ab hac quaestio-

questione se expedierunt, dicentes, partum utroque iure Canonico, & Civili, ventrem sequi. *cap. Liberi, 32. quest. 4. & cap. 1. de Natis ex lib. ventr. & l. Partum. C. de Rei vindication. & l. ultima. C. de Liberali causa. l. Item Pomponius. §. Si equam meam. ff. de Rei vindicatione.* Nemo id unquam negavit, aut vocavit in dubium: sed questio fuit, An partus ancillæ tanquam fructus ad fructuarium pertineret, hoc est, ad eum, qui ancillæ usufructum habet, non proprietatem: An verò ad proprietarium, hoc est, ad Domitium, cuius est ancilla. Item, An qui bona fide possidet ancillam alienam, faciat partum eius suum: an verò partus ancillæ sit reuera domini, cuius est ancilla? Prævaluit sententia Bruti, partum ancillæ in fructu non esse, & proinde ad dominum proprietatis pertinere, non ad fructuarium, vel bonæ fidei possessorem. Vnde Papinianus in *l. Deutelia. §. Hereditatem. ff. ad Senat. consultum Trebellian.* ait: [Hereditatem post mortem suam exceptis rebus restituere rogatus, ancillarum partus non retinebit, sed nec fetus pecudum, qui submissi gregem retinent.] Quasi dicat, Hæres Fideicommissarius, sicut restituere debet ancillam, sic partum, si pepererit ipsum: quia non fecit suum, ut fecit suos fructus arborum, vel fetus pecudum, qui non fuerunt submissi in locum demortuarum ovium. Ex quo perspicitur, partum ancillæ, non solum in fructu non numerari, sed nec in redditu. Redditus dicitur, quicquid ex re aliqui obvenit, & redditus *legopentima. ff. de Usu. & Usufructu legator. l. Si reditus. ff. de Fidei commissis. l. Titius. ff. de Solutionibus.* Item Vlpianus in *l. Mulier. §. Sed etiam. ff. ad Senat. consultum Trebellian.* fecerunt sententiam Papiniani, ait: [Præterea, est qui partus exstant, & partum partus, quia in fructibus hi non habentur, si quis rogetur hereditatem restituere, placere eum cogi reddere partus.] Quasi dicat, partum ancillæ non fieri possessoris bonæ fidei: & ideo rogatus restituere post obitum suum hereditatem exceptis rebus, sive fructibus, fructus rerum non cogitur restituere, sed partus ancillæ retinere sibi non potest.

Paulus verò in *l. Paulus. ff. ad legem Falcid.* contrariam sententiam habuit, ait enim sic [Partus ancillarum ante diem fideicommissi editos, ad hæreses eius, qui rogatus est, pertinere, eosque in quartam, & quartæ fructus computandos, si de Lege Falcidia questio intercedat.] & in *l. Paulus. ff. de Usu. dicit:* [Quæstum est, an partus ancillarum etiam vivo hærede nati restituendi essent propter verba testamenti, quibus de redditu solo deducendo testator sensit. Paulus respondit, ante diem fideicommissi cedentem, partus ancillarum editos fideicommissis non contineri. Neratius *lib. 1.* ita refert, eum qui similiter rogatus esset, ut mulierem restitueret, partum eius restituere cogendum non esse, nisi tunc editus esset, cum in fideicommissis restituendo moram fecisset.] Et in *l. Partum. eodem titulo.* [Partum, inquit, post litem contestatam editum, restituere possessor debet, quem non debet restituere, si cum mater petere, iam natus fuisset, nisi specialiter, & pro hoc e-gisser.]

Paulus itaque secutus est sententiam asserentem, partum ancillæ in fructu, sive redditu eiusdem, quemadmodum numeratur in fructu fructus pecudum. Et ideo sensit hæredem rogatum restituere post mortem suam hereditatem exceptis rebus, retinere posse partum ancillæ natum ipso anno, quia testator dixerat, ut restitueret hereditatem excepto redditu: at partus ancillæ habetur in redditu, ergo voluntate testatoris iure tenet sibi, sicuti retineret fetus pecudum, exceptis his, qui submissi essent in locum ovium mortuarum.

Ex his intelligitur, quid sit dicendum in multis casibus. Cœnave, verbi gratia, Titius bona fide apud amicum, & comedit ex re aliena alicui domi suæ con-

sumpturus nummum unum regalem, sive Iulium Italicum, & tandem æstimatur id quod comedit apud amicum: debet restituere unum nummum regalem, quia in eo est factus locupletior, eo quod tantundem fuerat ex suo consumpturus, & non consumpsit. Item pugnavit quis in bello iniusto, sed bona fide putans esse iustum: quamvis multos fructus ex eo bello acquisitos bona fide impenderit: solum cogitur restituere id, in quo factus est ditior. Quis itidem per usuram nummos acquisit: at bona fide credens licitum fuisse contractum quo utebatur, & deinde bona fide consumpsit, debet tantummodo restituere id, in quo factus est locupletior. Præterea accepit quis dono furtivam vestem sericam bona fide, & ita consumpsit eam, alicui nunquam usurus sericæ veste, nisi eam dono accepisset, non cogitur restituere tantum, quanti æstimatur vestis serica: sed quantum consumseret in alia veste sibi comparanda, quia ea solum factus est ditior.

Quæres, si quis domum evertit, bona fide putans esse suam, vel segetes combussit, vel boues occidit: nihil cogitur restituere, nisi id in quo factus fuerit ditior, quia consumpsit bona fide, tanquam rem suam. Item Titius putans se centum nummos aureos debere Caio, solvit ei, & Caius bona fide accepit, ratus eos sibi debere, & consumpsit eos, nihil debet Titio, nisi id, in quo ditior evasit.

Quid si Titius bona fide invitatus ad comedendum ex re furtiva, consumpsit unum tantum Iulium, qui alicui domi suæ consumpturus fuerat duos, cogitur restituere unum tantum, an duos? Ratio dubitandi est, quod ditior fuerit factus in duobus, quare videtur duos Iulios debere. Respondeo unum tantum Iulium esse restituendum, non enim debet restituere tantundem, quantum ex suo consumpsisset: alicui enim dominus rei furtivæ lucrum reportaret. Possessor itidem bonæ fidei esset deterioris conditionis, quam alij, qui malâ fide ex re aliena comederunt, cum singuli eorum non cogantur restituere nisi tantum, quantum æstimatur id, quod comederunt.

Cum autem dicitur, possessorem bonæ fidei ex consumptis fructibus obligari ad restituendum id, quo factus est locupletior, id locum habet, cum dominus rei fuerit in eo deterior effectus: quoniam nihil refert, si possessor bonæ fidei sit factus ditior, dummodo dominus non sit factus pauperior, quia id lucrum non provenit ex fructibus, sive ex re aliena, sed casu: quia possessor bonæ fidei non consumpsit tantum, quantum fuerat consumpturus ex suo.

De eo qui bona fide emit rem furtivam à latrone.

CAPVT III.

MULTA in dubium vocari solent de eo, qui bona fide furtivam rem emit à fure.

Primo quaeritur, An is, qui rem furtivam emit à fure, possit eam tuta conscientia restituere furi, à quo bona fide emit, postquam scivit rem esse furtivam, ne pretium, quod dedit, amittat: an vero debeat restituere domino, cuius est, etiam si pretium recuperare non possit. Duæ sunt opiniones, una est asserentium, rem esse restituendam domino etiam cum iactura pretij. Ita Maior in *4. distinction. 25. question. 26. Medina de Rebus restituend. question. 10. Sotus lib. 4. de Iustitia. question. 7. articul. 2. conclusion. 4. Covarruvias super Regulam, Peccatum, part. 3. Initium enim. 3. Tabien. verb. Restitutio. §. 24. Armilla in eodem verbo numero 14. & 15. Ledesma in quarto. part. 2. question. 18. articul. 6. Ratio eorum est, quia res ablata quandoque existat, vero domino reddi*